

Niet genezende wittelijnaandoening speelt op drie kwart van melkveebedrijven

Sukkelen met wittelijninfectie

Dierenartsen, klauwverzorgers en veehouders zien steeds vaker koeien met een pijnlijke en nauwelijks te genezen variant van het wittelijndefect. Over de oorzaak van het probleem is weinig bekend. Mogelijk spelen specifieke bacteriën een rol, zo blijkt uit nieuw onderzoek, uitgevoerd door de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD).

tekst **Jorieke van Cappellen**

Sinds 2004 wordt de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD) geconfronteerd met een toenemend aantal meldingen van zeer moeilijk te genezen wittelijnaandoeningen (zie kader) op melkveebedrijven. 'Doorgaans is een wittelijninfectie vrij goed te behandelen en in vier weken genezen', vertelt Menno Holzhauser, dierenarts en specialist herkauwers bij de GD. 'We hebben hier echter te maken met een variant die ondanks herhaaldelijk behandelen maar niet over lijkt te gaan. De koeien zijn langdurig kreupel en de kreupelheid is zeer pijnlijk.'
Er zijn gevallen bekend van koeien

die wel twee tot drie jaar kunnen sukkelen met het probleem. De aandoening zorgt volgens Holzhauser niet alleen voor een verminderd dierwelzijn, maar ook voor extra zorg en arbeid bij de veehouder en meer medicijngebruik.

Op drie kwart van bedrijven

Van de moeilijk te genezen wittelijnaandoening (NGWA) is nog slechts weinig bekend. Vanwege het belang voor dierwelzijn en in het kader van een verantwoord medicijngebruik deed de GD dit jaar met financiering van Productschap Zuivel een uitgebreid onderzoek op 185 melkveebe-

drijven om het fenomeen NGWA beter in kaart te brengen. De uitkomst loog er niet om. Op basis van vragenlijsten aan de veehouders en gegevens uit de database van Digiklauw bleek dat in 2011 72 procent van de bedrijven te maken had met NGWA. In 2012 lag dit percentage op 76. 'De mate van voorkomen verschilt wel per bedrijf', aldus Holzhauser. 'Het percentage dieren met NGWA ligt per bedrijf tussen de 0 en 24 procent, waarbij het gemiddelde op 3 procent ligt.'

Uit het onderzoek blijkt dat NGWA vaker voorkomt op bedrijven die geen weidegang toepassen. Dat verklaart volgens Holzhauser mogelijk deels de toename van het aantal gevallen van NGWA. 'Vanaf 2000 is het aantal koeien toegenomen dat jaar rond op stal wordt gehouden.'

Bacterie boosdoener

Een andere verklaring voor het toegenomen aantal gevallen kan een verhoogde infectiedruk in de stal zijn, wat het vermoeden geeft dat NGWA een infectieuze oorzaak heeft. 'De aanwijzing dat het wellicht om een infectieuze aandoening gaat, wordt nog eens versterkt door het feit dat enkele koeien uit een eerder pilotonderzoek op vijf melkveebedrijven sneller opknapten van NGWA als zij langdurig een antibioticum toegediend kregen', aldus Holzhauser. 'Maar beter is het om de oplossing in preventieve maatregelen te zoeken.'

Om een mogelijke bacteriologische oorzaak te vinden, onderzocht GD klauwhoornmonsters van 18 koeien met NGWA en vergeleek deze met monsters van 36 koeien. Daarvan

Niet-genezende wittelijnaandoening (NGWA)

Een groot hoorndefect is zichtbaar net voor het balgebied

Niet-genezende wittelijnaandoening (NGWA) is een aandoening waarbij het klauwhoorn van de witte lijn is aangetast tot aan de lederhuid. De witte lijn vormt de verbinding tussen het zoolhoorn en het hoorn van de klauwwand. Vanwege de zachte structuur van het wittelijnhoorn is dit gebied het meest vatbaar voor beschadigingen door bijvoorbeeld losliggende steentjes of de ketting van de mestschuij. Eenmaal beschadigd kan de witte lijn gemakkelijk geïnfecteerd raken, waarbij de infectie tot

aan het 'leven' door kan gaan en een uitermate pijnlijke wandzweer kan veroorzaken.

Doorgaans is een 'gangbare' wittelijnaandoening in circa vier weken te behandelen door de beschadigde plek open te leggen, te behandelen met tetracyclinespray en een klosje te plakken om de plek te ontlasten. Bij NGWA echter wil de wandzweer maar niet genezen en kan het erger worden, ondanks herhaaldelijk behandelen. Koeien kunnen daardoor zeer langdurig en zeer pijnlijk kreupel zijn.

Het bekappen van groepen risicokoeien verdient de voorkeur bij het voorkomen van NGWA

waren er 18 koeien van bedrijven met NGWA en 18 van bedrijven zonder deze klauwaandoening, maar met een andere klauwaandoening. In het klauwhoorn van de koeien met NGWA werden de bacteriegroepen *Prevotella*, *Bacteroides*, *Fusobacterium* en *Dichelobacter nodosus* significant vaker gevonden.

‘Dit zijn stalbacteriën die gedijen in een zuurstofarme omgeving’, zegt Holzhauer. Hij noemt de vondst zeer opmerkelijk. ‘Als deze bacteriën echt een rol zouden spelen, dan zou NGWA de eerste infectieuze aandoening van het klauwhoorn zijn. Ook bij de ziekte van Mortellaro, stinkpoot en tussenklauwontsteking spelen bacteriën een rol, maar feitelijk zijn dit ontstekingen van de huid rondom de klauw en niet van het klauwhoorn zelf.’

Mestrobot risicofactor

Desondanks blijven er nog veel vragen onbeantwoord. NGWA komt 1,3 keer vaker voor op bedrijven die ook last hebben van stinkpoot. ‘Bij de ziekte van Mortellaro gaat dit verband echter niet op en dit verdient nader onderzoek’, aldus Holzhauer. Op bedrijven waarvan de veehouder aangeeft dat er het laatste jaar aanwijzingen zijn geweest voor een bvdi-infectie, lijkt ook relatief vaker NGWA te worden vastgesteld. ‘Een mogelijke verklaring hiervoor is dat bvdi de afweer van de koe ondermijnt, waardoor ze vatbaarder wordt voor aandoeningen zoals klauwaandoeningen.’

Het onderzoek geeft aanwijzingen dat er meerdere factoren zijn die het ontstaan van NGWA in de hand werken. Naast het jaarrond op stal houden noemt Holzhauer automatische mestschuiven een mogelijke risicofactor boven het handmatig schoonmaken van roosters. NGWA blijkt namelijk vaker voor te komen bij bedrijven met een automatisch schuifstelsel, geeft Holzhauer aan. ‘Een niet goed functionerende schuif of een mestrobot laat een dun filmpje mest achter. Daardoor versmeert mogelijk de infectie of het beschaagt de klauw mogelijk.’

Op bedrijven waar een traditionele koppelbekapping wordt toegepast, worden minder NGWA's vastgesteld dan op bedrijven met een strategische bekapping. Bij strategisch bekappen worden alleen risicogroepen

(inclusief de kreupele koeien) meerdere keren per jaar aangeboden en wordt NGWA misschien eerder vastgesteld.

Behandeling lastig inpasbaar

In het onderzoek werd veehouders eveneens gevraagd welke behandelingsmethode het vaakst werd toegepast op het bedrijf en welke het meest effectief was. Hierbij gaf 44 procent van de veehouders aan de koe te bekappen en een blokje te zetten. 37 procent gaf aan te bekappen, een blokje te zetten en de plek te behandelen met tetracyclinespray. Tot slot gaf 28 procent aan de klauw te verzorgen met Novaderma, tetracyclinespray en verband. De laatste behandeling werd door de veehouders als meest effectief ervaren en wordt door GD ook geadviseerd. ‘Voor een goede genezingskans moet je als veehouder wel enorm de vinger aan de pols houden’, zegt Holzhauer. ‘Behandeling van deze koeien vergt veel tijd en is vaak moeilijk in te passen bij een grote koppelbehandeling. Het bekappen van groepen risicokoeien verdient daarom de voorkeur.’

Wat heeft het onderzoek opgeleverd? ‘Dankzij het onderzoek weten we wat de werkelijke omvang is van het probleem en weten we in welke richting we moeten zoeken als we het hebben over de oorzaak’, aldus Holzhauer. ‘Anderzijds blijven er nog heel veel vragen openstaan. NGWA lijkt een multifactoriële aandoening. Dé precieze oorzaak is nog niet gevonden. Als we die wel weten, kunnen we per bedrijf kijken hoe groot het risico is op de aandoening. Misschien zijn de ziekteverwekkers wel aan te tonen in bloed of melk.’

Op basis van het onderzoek is verder een indruk gekregen van welke preventieve maatregelen eventueel zijn te nemen. ‘Weidegang gedurende vijf maanden, van mei tot oktober, het al dan niet handmatig schoonhouden van roosters en loopspaden en het vrij zijn en vrij blijven van bvdi lijken een preventieve werking te hebben op NGWA’, zegt Holzhauer. ‘Koeien met stinkpoot lijken meer kans te hebben om, later of naast deze aandoening, NGWA te krijgen. Het verdient dus extra aanbeveling om te voorkomen dat dieren met deze aandoening worden besmet. Andere risicofactoren zijn nog onduidelijk en verdienen meer onderzoek.’